
MILJA VUKOVIĆ

DAMA I JEDNOROG U ELKTRONSKOM KLJUČU^v

Monografija *Tucović*, autor uvodnog teksta
Milanka Todić, *Umetnost kao autobiografija*,
Valjevo 2009. godina

U ediciji Uroboros objavljene su ove godine dve knjige o dva važna savremena srpska slikara: Vladimiru Dunjiću i Milanu Tucoviću. Zanimljivo je da je inicijativa pokretanja edicije privatna i nije potekla iz zvanične, stručne institucije, ali je njeno ostvarivanje pomoglo Ministarstvo kulture Republike Srbije.

Monografiju o Milanu Tucoviću priredila je Milanka Todić, istoričar umetnosti, profesor Fakulteta primenjenih umetnosti u Beogradu i autor više izložbi i naučnih radova na temu savremene umetnosti i fotografije. Monografija srećno spaja potrebe šire javnosti, ljubitelja umetnosti, sa neophodnim stručnim kriterijumima koji važe za ovakvo delo. Iako nije populistički ili zavodljiv, tekst i svi prateći prilozi uspevaju da predstavljaju Tucovićevo slikarstvo, ne postavljajući ograde i prepreke koje stručne analize neretko grade.

Tekst Milanke Todić organizovan je u sedam poglavlja: Milan Tucović, umetnost kao autobiografija; Kolekcionar sećanja i tričarija; Retorika postmoderne slike; Talog putovanja; Objekat i kabinet retkosti; Subjektivna memorija; Dama i jednorog u elektronskom formatu. Nazivi poglavlja poetski su intonirani, što je u skladu sa Tucovićevim likovnim svetom. Poglavlja sasvim diskretno, i samo koliko je to zaista potrebno, umetnikov razvoj slede hronološki. Tekst pre svega nastoji da prepozna i razmatra osnovne, karakteristične teme ovog slikarstva i da objasni spe-

cifičnu likovnu tehniku kojom Tucovićeve dela nastaju.

Već u prvom poglavlju autorka skreće pažnju na značaj zanatskog i manualnog u slikarstvu Milana Tucovića. Ova dva anahrona, "retro" pojma u koliziji su sa duhom našeg vremena, a okosnica su Tucovićeveg dela. Razmatranje ovog aspekta Tucovićeveg slikarstva terapeutski deluje, jer nas suočava sa *bluzom* našeg doba: masovna reprodukcija zatrpava nas morem, nepreglednim šumom uvek novih serijskih proizvoda, repetitivnih zvukova, ukusa, hrpom vizuelnih nadražaja za jednokratnu upotrebu; kao posledica toga, naša čula su otupela i ogrubela. Autorka u likovnom svetu Milana Tucovića prepoznaje lekovitost koju nose predmeti fine, majstorske izrade. Oni se cackle i proviruju sa mnogih Tucovićevih radova, tu su: precizni mehanizmi starih satova, obučarski kalupi, razni alati, bočice sa različitim prahovima, kalemi, opruge, lule, kavezi – laki kao pero – otvorenih vratnica... Autorka podseća i na to da je pozicija zanatskog u modernizmu bila nezavidna, ali da je u postmodernizmu ono rehabilitovano i vraćeno u centar pažnje.

Drvene kutije, objekti-slike, koje su jedan od, mogli bismo reći Tucovićevih prepoznatljivih zaštitnih znakova, asociraju i na škrinje sa dragocenostima i na kabinete retkosti (gde se izlažu vredni, s pažnjom i trudom prikupljeni predmeti), ali i na male putne kovčege. Autorka primećuje da se "putovanje i prikupljanje iskustva ne odnosi samo na fizičko premeštanje u prostoru, već je isto tako i duhovne prirode". Tucović je umetnik-sakupljač, umetnik-etnograf, kako ga autorka naziva, i često svoja dela gradi od raznih sakupljenih materijala. Milanka Todić nas podseća na mesto ovakve umetničke tehnike u istoriji umetnosti, napominjući da je "prisvajanje masovno reprodukovanih predmeta i slika i njihovo prisvajanje i reorganizovanje u drugom kontekstu tipično za umetnost XX veka".

Autorka nam skreće pažnju i na to da je Tucović slikar koji posebno potencira taktilne vrednosti: "Posmatrač mora stalno plivati od optičkog do taktilnog i obrnuto" i time nam ukazuje na još jednu karakterističnost Tucovićevih dela: mimetički precizno predstavljeni realni likovi i predmeti, neočekivano i teško objašnjivo – rađaju začudni utisak, iznenađujuć, du-

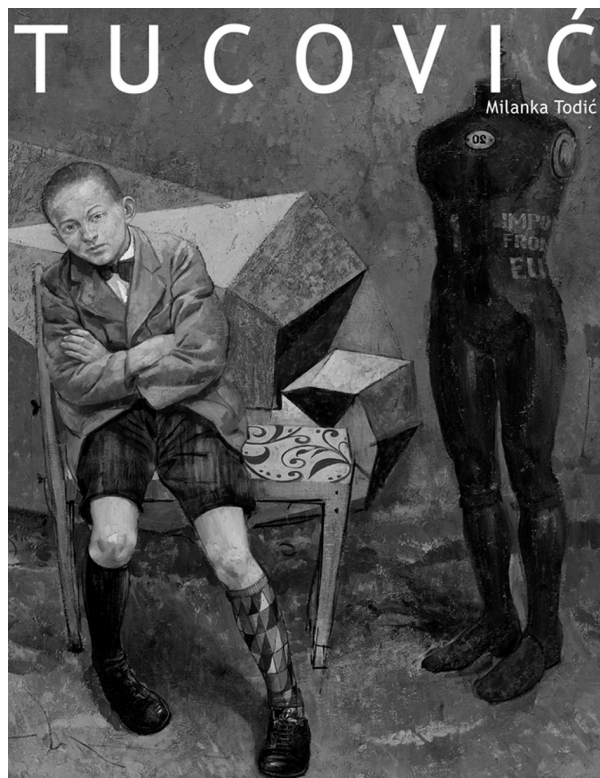
boko dirljiv utisak, kao u snu. A isto je i sa predmetima koje Tucović pridodaje likovnoj predstavi: fotografije, pisma, metalne pločice, raspukle čaure granata, gnezda, kamenje i razni drugi dotrajali mehanizmi bivaju pozvani za svedoke iracionalnog i umesto da nas ubede u neprobojnost, činjeničnost materije oni nam tiho odškrinu vrata u naš sopstveni duboki unutarnji svet snova, sećanja i tananih, vrlo ličnih asocijacija. Ova neočekivana kontradiktornost ponekad, kako autorka navodi, raste do vrtoglavice, a potiče od ukrštanja konkretne stvarnosti, uverljivosti predmeta i isijavanja, izlaženja na površinu njihovih iracionalnih, podsvesnih sadržaja. Doživljaj koji posmatrač ima pred Tucovićevim slikama ona opisuje kao “dramatični susret zanatskog i tehničkog perfekcionizma i alegorijske i simbolične naracije” i dodaje da je energetski naboj koji proizvodi konfrontacija imaginarnog i stvarnog u Tucovićevim delima naprosto vidljiv. U oštromnom balansiranju između iluzija i činjenica, ona prepoznaje i ključni momenat u izgradnji Tucovićevih dela.

Zanimljivo je napomenuti i da, u više navrata, autorka uvodnog teksta opisuje atelje slikara. Opis slikarevog ateljea srećemo i u drugim tekstovima koji se bave Tucovićevom umetnošću. Zašto je tako? U čemu je čar i važnost ovog mesta? U stvari, to je sasvim obično mesto – ali ono je radionica, majstorska radionica: mesto stvaranja, mesto rada, mesto istraživanja, mesto mogućnosti rasta i propadanja – živo mesto, i toj živosti i duguje svoju draž i dubok utisak koji na posetioce ostavlja.

A kakvi se alhemičarski procesi odigravaju u majstorskim radionicama, kakve transformacije, kakvo stvaranje nečeg ni iz čega? Odakle dolaze Tucovićevo mirni, starovremenski ljudi dubokih pogleda, koji nas, posmatrač, gledaju pravo u oči? Upravo je ta tajna, kojom je Tucovićevo delo trudno, naša ulaznica, naša pozivnica da njime zaplovimo. Milanka Todić u Tucovićevim delima prepoznaje baš taj poziv kojim nam se dobra umetnička dela obraćaju, poziv u “ritual otvaranja i opažanja”, poziv koji nam donosi neponovljivo, ekskluzivno otkrivanje. Tajna je tu da nas pozove, a pred nama se onda otvara putovanje. Tu započinje nevidljivi proces što se dešava između posmatrača i sveta slike: pažljivim posmatranjem, osluškivanjem slike, pred očima posmatrača padaju velovi

i slika otkriva mnogobrojne skrivene slojeve, putanje i prozore koje u sebi nosi. A predstave i predmeti na Tucovićevim delima stalno nas podsećaju i na jednu neprekidno prisutnu, a skoro neprobojnu tajnu, koja prati svaki naš, ljudski dah. Ta tajna je vreme. Raciju vreme najčešće izmakne, a poezija ga ponekad takne. Trostrukost vremena, njegova prošla, sadašnja i buduća komponenta, pred očima su nam: predmeti čija je prvobitna namena svršena, čiji je *raison d'etre* svršen, sada su vaskrsnuti. U Tucovićevim delima nama je pred očima i njihov prošli život i njihova smrt, ali i njihovo novo, drugačije trajanje. Mogli bismo to nazvati aktivnim i kreativnim odnosom sa prošlošću i sadašnošću. Majstorstvo Tucovićevo je i u tome što, iako nas ovom tajnom vremena duboko dira, on nikada ne postaje sentimentaln, a iako predstavlja obilje starih predmeta, fotografija, građevina, on ipak nikad nije nostalgican.

U poslednjem poglavlju teksta ove monografije, Milanka Todić dotiče se tematike Tucovićevih najnovijih radova, serijala o dami i jednorogu. Kada je u

pitanju monografija živog umetnika, svakako je dobro i potrebno čitaocu ukazati i na mogući budući pravac razvoja umetnika.

Tekstu Milanke Todiće sledi nekoliko priloga koji su vredni spomena. Biografija umetnika je šarmantna i lično intonirana, a uz to dodatno razigrana jednako životnim i toplim izborom fotografija. Sledi spisak samostalnih i grupnih izložbi, kao i bibliografija značajnijih tekstova o slikaru. Skrećemo pažnju na to da ova monografija sadrži i tekstove Kajoko Jamasaki, Srete Bošnjaka, Kristijana Timonijea, Milana Komnenića i Mile Kolarević Tucović, koji su dragoceni jer pokrivaju dug vremenski period, a daju i uvid u različite mogućnosti razmatranja Tucovićevog slikarstva.

Treba posebno istaći i veoma kvalitetnu opremu knjige i izuzetan, majstorski kvalitet štampe, koji je za slikarske monografije od velikog značaja.